

BIULETYN KOWIENSKI

W I L B I

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3

Nr.

Wilno, dn. 28 listopada 1932 r.

768.

Treść numeru:

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ
I ŻYCIE SPOŁECZNE.

Dział. Str.

1. Praca kulturalno-oświatowa w Litwie.-

I. 1.

x

x

x

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ
I ŻYCIE SPOŁECZNE.

Praca kulturalno-oświatowa w Litwie.
"Visa Lietuva" z 1931 r. Streszczenie:

S z k o ł y .Swejego czasu praca oświatowa w Litwie stała na dosyć wysokim poziomie. W początkach XIX w. Litwa posiadała nietylko szkoły początkowe i średnie, lecz także uniwersytet wileński, który po powstaniu 1831 r. został przez władze rosyjskie zamknięty. Z uniwersytetem wileńskim ściśle łączy się cała praca kulturalna Litwy. Po zlikwidowaniu uniwersytetu wileńskiego rozpoczęło się przesładowanie kulturalno-oświatowej pracy w całej Litwie.

Po powstaniu 1863 r. władze rosyjskie nietylko zlikwidowały szkoły litewskie, lecz także zabroniły używania czcionek łacińskich. Zakaz ten trwał aż do 1904 r. czyli 40 lat. W ciągu tego okresu funkcjonowała w Litwie znaczna ilość litewskich szkół zakonspirowanych. W czasie wielkiej wojny, w okresie okupacji niemieckiej warunki pracy kulturalno-oświatowej w Litwie były b.trudne. Po odzyskaniu niepodległości Litwa nie posiadała ani personelu nauczycielskiego, ani budynków szkolnych. To też pracę oświatową w Litwie wypadło rozpocząć od nowa. Szkolnictwo unormowane jest w Litwie specjalnymi ustawami oraz rozporządzeniami i okólnikami ministra Oświaty. Szkoły utrzymują w Litwie państwo, samorzady, organizacje społeczne oraz poszczególne osoby prywatne. Szkoły w Litwie dzielą się na IV grupy: I szkoły powszechne, II szkoły średnie, III szkoły wyższe, IV - wyższe uczelnie /uniwersytet - Akademia Rolnicza/.

W szkołach powszechnych, średnich i wyższych nauka odbywa się w języku ojczystym uczniów.

S z k o ł y p o w s z e c h n e .Nauka powszechna składa się z dwóch działów: przedszkola i szkoły. Przedszkola, a więc ogródki dziecięce przeważnie prowadzone są przez osoby prywatne i pobierają subsydia rządowe i samorządowe. Szkoły powszechne obejmują kurs 4-letni i obowiązują wszystkie dzieci od lat 7-miu do 14-tu.

Na życzenie samorządów zakładane są dodatkowe klasy o kursie dwuletnim. Program tych klas posiada znaczenie praktyczne /w miastach rzemiosło, na prowincji - gospodarka rolna/. Ponadto przy szkołach powszechnych zakładane są różne kursy dla dorosłych. Ostatnio Ministerstwo Rolnictwa i Izba Rolnicza organizują niższe szkoły rolnicze oraz kursy i klasy gospodarcze, cieszące się dużym powodzeniem.

Według danych statystycznych na obszarze dzisiejszej Litwy w r.1913-tym istniało 875 szkół z 1.022 nauczycielami i 51.221 uczniami; w r.1920 - tym - 1.173 szkoły z 1.483 nauczycielami i 71.648 uczniami; w r.1929/30 - 2.625 szkół z 4.178 nauczycielami i 202.511 uczniami.

Następująca tabela ilustruje wydatki poniesione w okresie od 1919 r. do 1930 włącznie na utrzymanie szkół powszechnych:

Lata	Sumy wyasygnowane przez M-stwo Oświaty	Sumy wyasygnowane przez samorządy	Inne sumy.	Ogółem.
1919	7.278.568,43 a	-	-	7.278.568,43 a
1920	15.652.879,24 a	-	-	15.652.879,24 a
1921	19.007.810,13 a	3.952,266 a	281.205,50 a	23.221.281,63 a
1922	28.039.227,89 a	10.690.659,46 a	713.857 a	39.443.744,31 a
	836.848,40 lt.	148.598,56 lt.	14.644,9 lt.	1.000.091,05 lt.
1923	5.979.098,65 "	1.493.700,99 "	117.847,55 "	7.590.647,19 "
1924	9.669.198,28 "	1.561.738,67 "	160.355,67 "	11.381.292,62 "
1925	12.581.527,34 "	1.834.764,59 "	94.410,09 "	14.520.692,03 "
1926	13.709.453,31 "	1.913.317,43 "	216.433,93 "	15.869.209,77 "
1927	13.382.667,16 "	2.298.458,4 "	174.768,4 "	15.855.883,44 "
1928	15.790.859,63 "	2.539.064,46 "	371.706,99 "	18.601.631,08 "
1929	15.792.016,83 "	3.174.961,80 "	324.157,21 "	19.291.138,84 "
1930	17.079.623 "	3.816.717 "	342.950 "	21.239.290 "

a - auksyny; lt.- lity.

S z k o ł y ś r e d n i e i w y ż s z e .Po ukończeniu cztero-letniego kursu szkoły powszechnej dzieci /liczące nie więcej niż 13 lat/ przyjmowane są bez egzaminów do kl.I-szej szkoły średniej. Kurs szkół średnich trwa również 4 lata.

Ogólnokształcące szkoły średnie dzielą się na dwa typy: realny i klasyczny. Po ukończeniu szkoły średniej uczniowie przyjmowani są bez egzaminu do kl.V-jej szkoły wyższej /gimnazjum/.

Szkoły średnie mogą być koedukacyjnymi, jednak w większości wypadków typ ten przyjęł się w szkołach specjalnych. W roku szkolnym 1929/30 ilość ogólnokształcących szkół średnich w Litwie wynosiła 49, nauczycieli 375 i uczniów - 4.326.

Kurs pierwszych 4-ch klas szkoły wyższej równa się kursowi szkoły średniej. Kurs szkoły wyższej trwa 8 lat. Szkoły wyższe mogą być koedukacyjne, jednak zazwyczaj prowadzone są osobno dla chłopców i osobno dla dziewcząt. Ponadto rozróżnia się 3 typy szkół wyższych: 1/z obowiązującym jęz.łacińskim, 2/bez łaciny lecz z szerszym uwzględnieniem nauk matemat.-przyrodniczych, 3/ze specjalnym uwzględnieniem języków obcych.

Przed wojną światową na terytorjum obecnej Litwy istniało 37 szkół średnich i wyższych z 436 nauczycielami. Poza wyższymi szkołami ogólnokształcącymi Litwa posiada znaczną ilość specjalnych szkół wyższych, jak szkoła sztuk pięknych, szkoła muzyczna, techniczna, seminarjum duchowne, seminarjum nauczycielskie i in.

S e m i n a r j a n a u c z y c i e l s k i e .Litewskie szkoły powszechne posiadają już dostateczny personel nauczycielski. W celu ciągłego uzupełniania go pracuje w Litwie 10 seminarjów nauczycielskich. Nadto w czasie feryj letnich nauczyciele specjalizują się w różnych dziedzinach na specjalnych kursach /wychowania fizycznego, pedagogiki, rysunków, śpiewu i in./.

Do wstąpienia na seminarjum nauczycielskie wymagane jest ukończenie przynajmniej 4 klas szkoły średniej lub wyższej. Kurs seminarjum trwa 4 lata.

U c z e l n i e w y ż s z e .Litwa posiada dwie wyższe uczelnie, mian.uniwersytet Witolda Wielkiego w Kownie oraz Wzrszą Akademię Rolniczą w Datnowie.

Po odzyskaniu niepodległości Litwa dążyła do wskrzeszenia uniwersytetu wileńskiego. Gdy jednak Polacy zagarnęli Wilno, praca ta poszła w niwecz. Dn.1-go marca 1919 r. w Wilnie zostały założone Kursy Nauk Wyższych, które następnie przeniesiono do Kowna i z biegiem czasu przeistoczyły się w uniwersytet. Data założenia uniwersytetu litewskiego przypada na dzień 16 lutego 1922 r.- W 1930 r. z okazji jubileuszu Ks.Witolda, uniwersytetowi kowieńskiemu została nadana nazwa Uniwersytetu Witolda Wielkiego.

Personel naukowy uniwersytetu kowieńskiego w r.1929 składał się z 222 osób, zaś w 1930 r. z 256 osób. Ilość studentów i wolnych słuchaczy w 1929 r. na wszystkich wydziałach wynosiła 3.989, zaś w 1930 r. - 4.096.

Obecny skład władz uniwersyteckich jest następujący: rektor - prof.Czepinski, prorektor - prof.B.Czesnys, sekretarz - prof.P.Raudonikis, dziekan wydz.teologiczno-filozof. prof.Kuraitis, dziekan wydz. teologii ewangelickiej - prof.P.Jakubenas, dziekan wydz. humanistycznego - prof.V.Kreve-Mickiewiczus- dziekan wydz.prawnego prof.Fr.Leonas, dziekan wydz.przyrodniczo matem.- prof.Z.Zemaitis, dziekan wydz.medycznego - prof.V.Laszas, dziekan wydz.technicznego - prof.Vasilauskas.

Uniwersytet kowieński posiada następujące instytucje pomocnicze /mieszczące się w osobnych gmachach/:

1/Biblioteka i czytelnia uniwersytecka pod kierownictwem dyr. prof.V.Birzyszki;
2/Muzeum zoologiczne - pod kier.dyr.prof.T.Ivanauskasa;
3/Ogród i muzeum botaniczne - pod kierownictwem dyr.prof. K.Regelisa;

4/Instytut fizyko-chemiczny /na Górze Wesołowej/;

5/Instytut anatomiczny /ul.Mickiewicza 7/;

6/Kliniki chorób oczu i uszu oraz gardła i nosa /Vytanta

pr.35 a/;

7/Klinika stomatologiczna i dentystyczna /Laisves Al.12/;

8/Instytut higieny /Poszkos - 4/;

9/Klinika chorób dziecięcych/;

10/Poliklinika chorób wewn.

11/Klinika akuszerjno-ginekologiczna oraz gab.rentgenolog.

12/Klinika chorób nerw.i psychicznych oraz Instytut Medycyny

Sądowej;

13/Obserwatorium astronomiczne /Aleksota - Wesóły Dwór/.

Bardziej szczegółowe dane, dotyczące uniwersytetu kowieńskiego zebrane są w wydaniu p.t."Uniwersytet Litewski 1922-1927". Przy końcu 1932 r. ukaże się w druku obszernie sprawozdanie z działalności uniwersytetu za okres 10-ciu lat.

W 1924 r. istniejące w Datnowie Technikum Akademii Rolniczej przekształcono na Akademię Rolniczą. Akademia datnowska posiada następujące katedry: 1/chemii, 2/chemii agronomicznej, 3/geognozji, 4/botaniki stosowanej, 5/ogólnej uprawy roli, 6/specjalnej uprawy roli, 7/ogólnej zootechniki, 8/specjalnej zootechniki, 9/zoohygieny i weterynaryj, 10/ogólnej ekonomii rolniczej, 11/specjalnej ekonomii rolniczej, 12/inżynierji rolniczej.

Akademia Rolnicza w Datnowie posiada 4 sekcje: 1/uprawy roli, 2/gospodarki hodowlanej, 3/ekonomii rolniczej, 4/gospodarki domowej. Do Akademii przyjmowani są absolwenci gimnazjów i seminarjów nauczycielskich. Kurs Akademii obejmuje 7 semestrów. Skład władz kierowniczych Akademii jest następujący: rektor - Prof. J.Tonkunas, prorektor - prof.K.Aleksa, sekretarz - doc.B.Vitkus.

W 1930 r. personel naukowy Akademii składał się z 36 osób, zaś ilość studentów i wolnych słuchaczy - 223.

N a u k a d l a d o r o s ł y c h. Według danych powszechnego spisu ludności w r.1923 na ogólną ilość mieszkańców Litwy mężczyźni piśmienni i półanalfabeci stanowili 69,29%
kobiety " " " 65,64%.

W ciągu ostatnich lat ilość analfabetów w Litwie znacznie się zmniejszyła, na co wpłynęło wprowadzenie przymusu szkolnego oraz utworzenie szeregu kursów dla dorosłych. W pracy tej wielką rolę odegrywają uniwersytety ludowe, domy ludowe, teatry ludowe oraz organizowane specjalnie dla ludu odczyty, wystawy i czytelnie. Litwa posiada cztery następujące uniwersytety ludowe: 1/uniwersytet Ludowy T-wa Oświatowego im.dr.V.Kudirki w Kownie; 2/Uniwersytet Ludowy Pawła Wyszyńskiego w Szawlach; 3/Uniwersytet Ludowy im. biskupa M.Valancziusa w Kownie; 4/Uniwersytet Ludowy im.dr.Basanowicza w Kownie.

Uniwersytety te posiadają kilkadziesiąt oddziałów prowincjonalnych. Lit.władze oświatowe opracowują specjalną ustawę o uniwersytetach ludowych.

B i b l i o t e k i i c z y t e l n i e. Litwa posiada już dosyć znaczną ilość różnego rodzaju bibliotek i czytelni. Biblioteka uniwersytetu kowieńskiego posiada 85 tys.tomów książek, Centralna Biblioteka Państwowa /posiadająca 13 oddziałów prowincjonalnych/ 60 tys.tomów. Pozatem Litwa posiada publiczne biblioteki i czytelnie samorządów, kowieńskiego i kłajpedzk., kilkaset bibliotek organizacyj społecznych i młodzieży oraz ok.2000 bibliotek przy różnych szkołach i zakładach naukowych.

M u z e a. Przed wojną jeszcze w Kownie zostało założone muzeum, które w ostatnich latach rozszerzono i uzupełniono. Staraniem Lit.T-wa Naukowego również i w Wilnie zostało utworzone Muzeum Etnograficzne, jednak zostało ono wraz z Wilnem zagarnięte przez Polaków.

Obecnie Kowno posiada: 1/ogród botaniczny i muzeum na Górnej Fredzie; 2/Galerję Cziurlonisa i Muzeum Państwowe; 3/Muzeum zoologiczne i przyrodniczą Stacją Doświadczalną; 4/Muzeum m.Kowna; 5/Muzeum Wojskowe; 6/Muzeum Pedagogiczne; 7/Muzeum towarowe; 8/Muzeum antyalkoholowe; 9/Muzeum teatralne; 10/Muzeum hodowania i wychowywania dzieci. Pozatem w Kownie mieszczą się: Centr.Archiwum Państw.i Centr. Biuro Meteorologiczne. Z pośród muzeów krajoznawczych wymienić należy: 1/muzeum "Auszra" w Szawlach; 2/muzeum krajoznawcze "Alka" w Teliszach; 3/muzeum w Birżach; 4/"Dziuku Muziejus" w Łoździejach; 5/muzeum krajoznawcze w Poniewieżu; 6/muzeum krajoznawcze w Kłajpedzie.-

O r g a n i z a c j e. Instytucje niesienia pomocy dla młodzieży szkolnej: 1/Lit.T-wo "Ziburelis"; 2/T-wo niesienia pomocy uczniom szkół wyższych; 3/T-wo popierania słuchaczy uczelni wyższych.

Instytucje kulturalno-oświatowe: 1/Komitet Witolda Wielkiego; 2/T-wo Oświatowe im.dr.V.Kudirki; 3/T-wo kulturalno-oświatowe w Szawlach; 4/T-wo "Saulė" w Kownie; 5/T-wo "Ziburis" w Marjampolu; 6/Lit.T-wo Przyrodnicze w Kownie; 7/T-wo Krajoznawcze w Kownie; 8/Lit.T-wo Bibliotekarzy w Kownie; 9/Lit.T-wo Orientacji Zawodowej /psychotechniczne/ w Kownie; 10/T-wo Kulturalno-oświatowe "Lietuvos Vaikas" /Dziecko Litewskie/ w Kownie.

Organizacje nauczycielskie: 1/Związek Zawodowy Nauczycieli Litewskich; 2/Zw.Nauczycieli Katolików; 3/Zw.Nauczycieli Narodowców im.dr.J.Basanowicza.-

187